פינחס

א. אויפן פסוק (אין פרשת בנות צלפחד[1]) „ותעמודנה לפני משה ולפני אלעזר הכהן ולפני הנשיאים וכל העדה פתח אוהל מועד לאמר", ברענגט זיך אין ספרי[2] אַ פלוגתא אינעם פירוש הפסוק: „אם משה לא הי' יודע אלעזר הי' יודע? אלא סרס המקרא ודרשהו, דברי ר' יאשי', אבא חנן הי' אומר . . בביהמ"ד היו ובאו ועמדו לפניהם".

די זעלבע פלוגתא ווערט געבראַכט אין ספרי אין נאָך צוויי ערטער — (א) אין פרשת פסח שני (אין פ' בהעלותך), אויפן פסוק[3] „ויקרבו לפני משה ולפני אהרן"; (ב) אין פרשת מקושש עצים (אין פ' שלח אויפן פסוק[4] „ויקריבו אותו . . אל משה ואל אהרן ואל כל העדה".

און דאָ זעט מען אַן ענין תמוה אין פירוש רש"י:

אין פ' בהעלותך איז ער מפרש: „לפני משה ולפני אהרן — כששניהם יושבין בביהמ"ד באו ושאלום, ולא יתכן לומר זה אחר זה, שאם משה לא הי' יודע אהרן מניין לו" — נעמט ער אַן בפשטות כדעת אבא חנן: אויף „אל משה ואל אהרן ואל כל העדה" (אין פ' שלח) איז רש"י גאָרניט מפרש; און אין אונזער פרשה ברענגט ער ביידע דיעות[5], ובשם אומרן[6]!

דאָס וואָס רש"י איז גאָרניט מפרש אין פ' שלח[7], קען מען פאַרענטפערן, אַז ער פאַרלאָזט זיך אַז מ'וועט געדינקען זיין פירוש אין דער פריערדיקער סדרה (בהעלותך) — אַבער דאָס וואָס בפרש־תנו ברענגט ער ביידע דיעות (ובשם אומרן) איז אינגאַנצן ניט פאַרשטאַנדיק:

---

1) פרשתנו כז, ב.

2) וכן בגמרא (ב"ב קיט, ב).

3) ט, ו.

4) טו, לג.

5) וגם בגמ' הובאה פלוגתא זו רק בבנות צלפחד (וראה מפרשי הש"ס שצויינו בהערה הבאה). ולהעיר מהשינוי בתרגום יונתן מבהעלותך לפרשתנו.

6) כמו שהקשו מפרשי רש"י (נחלת יעקב בהעלותך שם. משכיל לדוד ומלאכת הקודש כאן ובהעלותך שם). תולדות אדם וספרי דבי רב לספרי שם. תורת חיים, פתח עינים ופני שלמה ב"ב שם. עיון יעקב לע"י ב"ב שם. ועוד.

7) לכאורה יש עוד ב' מקומות שבהם ישנו אותו הקושי („אם משה לא ידע . . מנין לו"), ואין רש"י מפרש שם מאומה:

בפ' מטות (בענין בני גד ובני ראובן) נאמר (לב, ב) „ויאמרו אל משה ואל אלעזר הכהן ואל נשיאי העדה" (וראה אוה"ח שם); וכן בפ' מסעי (בענין הערבת נחלה) כתיב (לו, א) „וידברו לפני משה ולפני הנשיאים" (וראה מלאכת הקודש כאן) — ולכאורה, אם משה לא ידע, אלעזר והנשיאים מנין להם?

אבל נוסף לזה שאפשר לומר שרש"י סומך על פירושו כאן ובפ' בהעלותך, יש לומר שבמקומות הנ"ל קושיא זו מעיקרא ליתא (ולכן לא מצינו שנחלקו שם ר' יאשי' ואבא חנן):

בני גד ובני ראובן: הרי (א) בקשתם נוגעת גם לצבא שאר השבטים, שיצטרך לכבוש לבדו את הארץ, (ב) בקשתם היתה שהם יקבלו לבדם את עבר הירדן, אף שהוא הי' שלל מלחמה אשר הכה ה' לפני עדת ישראל (מטות שם, ד)*:

הערבת נחלה: מדובר ע"ד הערבת נחלה משבט לשבט — הרי זה נוגע אל הנשיאים

ולכן באה השאלה לכולם — למשה בתור שאלה בהלכה, ואל השאר — בתור טענה לבעלי דין.

---

*) וגם ע"פ ההלכה צ"ע ובירור איך ולמה נתנו להם חגם בלי שומא חלק שאר השבטים. ובפרט ע"פ פרש"י לך יד, כד.

וי"ל שבני גד ובר"ר ביארו זה באמרם „כי לא ננחל אתם גו' באה נחלתנו גו'" (שם, יט) — חילוף.

ועפ"ז תומתק כוונת הפסוק, דלכאורה מאי קמ"ל. וראה אוה"ח ועוד.

פון דעם וואס רש"י ברענגט אין פ' בהעלותך נאר דעם פירוש „כששניהם יושבין כו'" איז מובן, אז בלויז דער פירוש (פון אבא חנן) איז מתאים אין פשוטו של מקרא

[און ווי ס'איז מובן בפשטות, אז „סרס המקרא" איז ניט גלאטיק אין פשש"מ, און ווי ר' יאשי' אליין איז מדגיש „סרס המקרא ודרשהו"[8] אז מען דארף אנקומען צום דרך הדרש]

דאקעגן בפירושו בפרשתנו, וויבאלד ער ברענגט ביידע דיעות, איז מוכח אז אויך דעת ר' יאשי' איז בהתאם צו פשש"מ:

די סתירה איז נאר שטארקער דער־מיט, וואס ר' יאשי'ס פירוש איז ער נאך מקדים צום פירוש פון אבא חנן.

נאך מער: אין פ' בהעלותך שטייט נאר „לפני משה ולפני אהרן", ובמילא דארף מען בלויז מהפך זיין דעת סדר פון צוויי; משא"כ בפרשתנו וואו עס שטייט „לפני משה ולפני אלעזר הכהן ולפני הנשיאים" קומט אויס, אז דער

8) וכן הוא ברש"י כאן (וכ"ה ברש"י אמור כב, ב. חוקת יט, ז) — אף שבמ"א (בראשית ב, יט. שמות ב, ה) נקט „ופרשהו". וטעם החילוק יש לומר:

כשאין המקרא סובל פירוש אחר, הרי סירוס המקרא הוא רק כדי לפרשו; וכשאפשר לפרשו גם בלי סירוס ואעפ"כ סרס המקרא מטעם חיצוני הרי זה „דרש". ולהעיר משאר הביטויים בענין זה בפירוש רש"י עה"ת (לך יד, טו. שמות ד, כ. בשלח טז, כ. תרומה כז, ד. אמור כג, טז. שלח יד, כא. בלק כב, לג. וראה פרש"י מקץ מא, נז). וראה עוד בזה לקו"ש ח"ז ע' 119 הערה 13 בשוה"ג. חכ"ב ע' 42. ואכ"מ.

*) גם יש לומר — כשכותב רש"י „ופרשהו", כוונתו שגם לאחרי הסירוס צריכים להוסיף פירוש בהפסוק (כבב' מקומות הנ"ל שהוסיף רש"י תיבה כאילו היא כתובה בפנים הכתוב (בבראשית שם — „שם" („לעולם"), בשמות שם — „בו")).

„סירוס המקרא" איז בנוגע דריי (נשיאים?, אלעזר ומשה) — און אעפ"כ ברענגט רש"י דעם פירוש פון ר' יאשי' דוקא דא?

ב. לכאורה וואלט מען געקענט מסביר זיין, אז דער שינוי צווישן די צוויי פירושי רש"י (אין פ' בהעלותך און אין פרשתנו) — איז פארבונדן מיטן שינוי הלשון אין די פסוקים:

אין פ' בהעלותך שטייט נאר „לפני משה ולפני אהרן", איז דעריבער מסתבר (לויט פשש"מ) צו מפרש זיין „כששניהם יושבין בביהמ"ד כו'"; משא"כ בפרשתנו, וואו דער פסוק איז מוסיף אויך „וכל העדה", איז דערפאר

9) מלשון רש"י „אפשר אם משה לא ידע אלעזר יודע", ולא הביא הנשיאים [ובפרט שבגמרא שם מביא הנשיאים*, ורש"י בוחר בגירסת הספרי רק משה ואלעזר] — משמע, דלדעת רש"י הנשיאים לא נשאלו (וראה משכיל לדוד כאן).

אבל דוחק לפרש כן, כי: (א) לפ"ז אינו מובן איך יפרש מ"ש „ולפני הנשיאים"? (ב) מהו שכתב בסוף פירוש הב' „לפני כולם" (שאינו מתאים בנוגע לשנים)? (ג) בדפוס שני דפרש"י הגירסא „לפני הנשיאים כו'".

ואולי יש לומר, שגם לפי הגירסא שלפנינו כוונת רש"י גם להנשיאים, אלא שכשכתוב „ולפני אלעזר הכהן" מיד מתעוררת השאלה „אפשר אם משה לא ידע כו'", וכיון שמתרץ „סרס המקרא כו' כבר מובן מעצמו שגם „ולפני הנשיאים" הוא מקרא מסורס. והוא דוחק גדול.

*) בגמרא שם הובא גם „וכל העדה" (וראה רבינו גרשום ורשב"ם שם). אבל בפשוטו של מקרא מובן שבנות צלפחד לא שאלו אצלם (דמה ענין פסקי דינים לכל העדה. ובפרט דחכמניות היו (רש"י לקמן פסוק ד)). וגם את"ל ד„כל העדה" כאן פירושו סנהדרין (כדלקמן בפנים סעיף ב) — אינו מסתבר ששאלו ל„כל העדה" (78,600 — **פרש"י** יתרו יח, כא. וראה רש"י בלק כה, ה. לקו"ש חי"ח ע' 328 הערה 18). וכדמוכח גם **משינוי** לשון הכתוב שבהם **לא** נאמר „ולפני". (אבל להעיר מהד"ה בדפוס שני דרש"י „ולפני הנשיאים **ולפני כל העדה**").

רש"י דא ניט מפרש (בפירוש הראשון והעיקרי) אז „בביהמ"ד היו יושבין", ווייל בפשטות איז ניט שייך אז „כל העדה" זאל זיין אין „בית המדרש".

באמת קען מען אבער אזוי ניט לערנען, ווייל

[לבד זאת וואס לפי זה וועלט צוריק שוער פארואס רש"י באוואלנט גאר־ניט אין פ' שלח, היות אז אויך דארט איז דער פסוק מוסיף „(אל משה ואל אהרן) ואל כל העדה", ובמילא קען מען שוין ניט זאגן (כנ"ל) אז ער פארלאזט זיך דארט אויף זיין פירוש אין פ' בהעלותך „כשישבין בביהמ"ד" — איז נוסף לזה קשה]

רש"י אליין האט בפירוש געזאגט אין סוף פ' תשא[10]: „כיצד סדר המשנה . . נכנסו כל העם", ד. ה. אז אין דעם ארט („ביהמ"ד") וואו משה האט געלערנט תורה מיט אידן זיינען אריין „כל העם", איז דאך במילא אויך בנדו"ד קיין קשיא ניט ווי אזוי האט זיך „כל העדה" גע־פונען אין ביהמ"ד.

און דער טעם בזה: „כל העם", און אזוי אויך „כל העדה", מיינט ניט אלע אידן ממש, נאר די וועלכע האבן גע־וואלט לערנען וכיו"ב[11], ובמילא איז ניטא קיין שוועריקייט[12] צו מפרש זיין אז זיי אלע (משה, אלעזר, די נשיאים און כל העדה) זיינען געווען בביהמ"ד.

נאכמער: אין אונזער פסוק איז נאך גלאטער צו איינלערנען אז „בביהמ"ד היו יושבים", ווייל דא שטייט דאך דער לשון „כל העדה" (ניט „כל העם") — און רש"י האט שוין פריער מפרש געווען כמה פעמים[13] אז „כל העדה" קען אויך מיינען נאר די סנהדרין.

ואם כן הדרא קושיין לדוכתא: פאר־וואס איז רש"י אויך דא ניט מפרש ווי פריער, אז „בביהמ"ד היו יושבים" — אלס פירוש ראשון ועיקרי?

ג. ס'איז פארען נאך א שינוי צווישן דעם פסוק בפרשתנו און דעם פסוק בפ' בהעלותך, וואס דערמיט וואלט מען לכאו' געקענט מבאר זיין דעם טעם פארוואס רש"י איז דא משנה פון זיין פריערדיקן פירוש:

אין פ' בהעלותך ווערט ניט אנגע־דייטעט אין פסוק וואו משה ואהרן זיינען געווען — דעריבער קען רש"י טייטשן „כששניהם יושבין בביהמ"ד באו ושאלום"; אבער אין אונזער פרשה שטייט בפירוש אין פסוק אז זיי זיינען געווען „פתח אוהל מועד", קען מען זאגן אז דערפאר וויל רש"י ניט לערנען בפירושו הראשון והעיקרי אז „בביהמ"ד היו יושבים".

אבער אויך די הסברה איז ניט מספיק, ווייל:

א) בפשטות זיינען „פתח אוהל מועד" און „ביהמ"ד" ביידע געווען במקום אחד: „פתח אוהל מועד" ווערט גע־מיינט דער חצר המשכן[14], און אויך דער ביהמ"ד איז געווען אין חצר המשכן, לעבן מזבח, ווי רש"י זאגט אין אנהויב פון פ' משפטים[15]: „שתשים סנהדרין אצל המזבח". במילא קען מען זאגן אז „פתח אוהל מועד" מיינט „בביהמ"ד".

10) לד, לב.
11) ראה תשא לג, ז ובפרש"י שם.
12) ולהעיר מפרש"י צו ח, ג.
13) ויקרא ד, יג. שלח יד, א. וראה גם בהעלותך י, ב. וכן פירש בענינו ביד רמ"ה (ורש"ש) לכ"ב שם.
14) פרש"י תצוה כט, יא. לב.
15) כא, א. וי"ג „אצל המקדש".

ב) אפילו אם תמצא לומר, אז מ׳קען ניט זאגן אז דער פסוק זאל מיט „פתח אוהל מועד״ מיינען „ביהמ״ד״, איז הא גופא טעמא בעי; ועוד — וואס איז דער הכרח בכלל (לפי פירוש זה) צו מפרט זיין אז „בביהמ״ד היו״? רש״י האט גע־דארפט נאר זאגן (ווי פריער) „לפני כולם עמדו״, און וואו דאס איז געווען שטייט דאך בכתוב „פתח אוהל מועד״?

ד. וועט מען פארשטיין כהנ״ל בהקדם הביאור אין כללות הדיוק „אם משה לא הי׳ יודע כו״:

פון פירוש רש״י[16] איז משמע, אז פשט לשון הכתוב איז מוכיח אז די שאלה (פון די „אנשים אשר היו גו״ און פון „בנות צלפחד״) איז געפרעגט געווארן פאר יעדערן פון די נשאלים באזונדער. אבער אין דעם קען זיין צוויי אופנים: בדיבור אחד (בבת אחת), זה אחר זה. וואס דער־פאר, איז נאכדעם ווי רש״י האט (בפ׳ בהעלותך) מפרש געווען „כששניהם יושבין בביהמ״ד באו ושאלום״, איז ער מאריך (ניט ווי דרכו בכ״מ) צו שולל זיין האופן דזה אחר זה: „ולא יתכן לומר זה אחר זה, שאם משה לא הי׳ יודע אהרן מנין לו״; ועד״ז בפרשתנו, וואו ער בא־וואנט בפירושו „אפשר אם משה לא ידע אלעזר יודע״;

ויתירה מזו: נאכדעם ווי רש״י בפי־רושו (בפרשתנו) איז מעתיק פון פסוק „לפני משה״ איז ער ממשיך ומוסיף „ואח״כ לפני אלעזר״[17] — וואס יש לומר, אז דערמיט איז רש״י אויסן צו מדגיש זיין אז דער וואנט „ולפני״ מיינט פונקט ווי עס וואלט שטיין אין פסוק „ואח״כ לפני (אלעזר)״.

ויש לומר ההסברה בזה: וועז איז פסוק וואלט געשטאנען „לפני משה ואהרן״ (ועד״ז — „לפני משה ואלעזר גו״), וואלט געווען מובן אז די שאלה איז געפרעגט געווארן איין מאל, פאר משה׳ן זייענדיק מיט אהרן׳ן (וכיו״ב), דאס קען אויך הייסן אז די שאלה איז געפרעגט געווארן בעיקר ביי משה׳ן, און דאס וואס עס ווערט דערמאנט אויך אהרן (וכיו״ב), איז נאר וויייל במציאות איז ער דעמולט געווען צוזאמען מיט משה׳ן[18].

וויבאלד אבער אז דער פסוק זאגט א באזונדער לפני — „ולפני אהרן״ (ועד״ז „ולפני אלעזר גו״)[19], איז דאס מכריח רש״י׳ן צו לערנען אז די שאלה איז גע־פרעגט געווארן באזונדער ביי אהרן׳ן (און אלעזר וכו׳[20]).

און וויבאלד אז „לא יתכן לומר זה אחר זה״ (לפי הסדר שבכתובים, אז נאכן פרעגן ביי משה׳ן האט מען געפרעגט ביי אהרן׳ן), דעריבער זאגט רש״י „כששניהם יושבין בביהמ״ד באו ושא־לום״, וואס אין דעם אופן איז די שאלה געווענדעט צו אהרן פונקט ווי צו משה׳ן[21], כדלקמן.

ה. „בית המדרש״ איז אן ארט וואו מ׳לערנט תורה צוזאמען (ניט אן ארט וואו אידן פארזאמלען זיך צו הערן תורה, הלכה, דרשה וכיו״ב פון א חכם), ד. ה. הגם אז אין ביהמ״ד איז פארן א

16) וכן בספרי וגמרא שם.

17) ובדפוס ראשון: אפשר לומר לפני משה ואח״כ לפני אלעזר.

18) ראה משכיל לדוד בהעלותך שם.

19) ראה גם משכיל לדוד כאן. באר יצחק בהעלותך שם. ועוד.

20) ראה לעיל הערה 9.

21) ולכן מוסיף רש״י „ולא יתכן לומר זה אחר זה״ — להדגיש, שלהפירוש „כששניהם יושבין בביהמ״ד כו״, היתה השאלה מופנית לכאו״א בפ״ע, לאהרן כמו למשה (כאילו נשאלו זה אחר זה).

רב, ראש ישיבה וכיו"ב און עס זיינען דאָ תלמידים (און צווישן די תלמידים גופא זיינען דאָ חילוקים במעלתם), אעפ"כ איז דער ענין פון ביהמ"ד, אז אלע „יושבי ביהמ"ד" זיינען זיך משתתף אין דעם לימוד: הערן די שאלה, שקו"ט אין איר וכו'.

דערפון איז אויך מובן אז שאלות וועלכע ווערן געפרעגט אין „בית המדרש" זיינען באופן שונה ווי די שאלות וואס מען פרעגט במקום ישיבת ב"ד, דיין, ביי א רב: בשעת מ'פרעגט א שאלה ביי ב"ד, דיין, א רב, אפילו וועז דערביי שטייען תלמידים, איז מובן אז די שאלה ווערט געפרעגט דוקא ביי ב"ד: משא"כ א שאלה וואס ווערט געפרעגט בבית המדרש, איז זי געווענדעט (ניט צום ראש ביהמ"ד, ראש ישיבה וכיו"ב, נאר) צו אלע „יושבי ביהמ"ד" — זיי זיינען אלע מעיין בהשאלה און יעדערער פון זיי קען זאגן דעתו בזה.

און דאס זאגט רש"י „כששניהם יושבין בביהמ"ד באו ושאלום": דאס וואס אהרן האט געהערט די שאלה, איז דאס דערפאר וואס זיי זיינען ביידע גע־ווען (און געלערנט תורה צוזאמען) בביהמ"ד — וואס דעריבער האט מען די שאלה געפרעגט אין דעם זעלבן אופן ביי זיי ביידע — „לפני משה ולפני אהרן"[22].

דאס איז אויך דער טעם פארוואס רש"י בפרשתנו איז משנה (בפירוש השני) פון לשון הכתוב „פתח אוהל מועד", און זאגט „בביהמ"ד היו יושבים — ווייל די הסברה באשטייט דא, כאמור, אין דעם וואס זיי זיינען געווען בביהמ"ד און ניט אין דעם פרט אז זיי זיינען געווען צוזאמען.

ו. עפ"ז איז פארשטאנדיק פארוואס בפרשתנו נעמט רש"י ניט אן דעם פירוש אלס פירוש ראשון ועיקרי:

רש"י לערנט, אז מיט „פתח אוהל מועד" איז דער פסוק אויסן ניט (אזוי) צו אנווייזן דעם ארט וואו זיי זיינען ג־ווען (ולמאי נפק"מ?) נאר דאס איז מתאר (בעיקר) ווי זיי זיינען דארט ג־ווען פארזאמלט: „פתח אוהל מועד" איז דער ארט[23] וואו כל העדה קלייבט זיך צוזאמען (ניט אויף זעצן זיך לערנען צו־זאמען, נאר) אויף צו הערן וואס משה רבינו וועט זיי זאגן.

קומט אויס, אז אין אונזער פסוק איז — בפשטו — ניט דער ענין פון „בביהמ"ד היו", נאר „פתח אוהל מועד", כנ"ל, „היו".

בדוחק קען מען זאגן, אז „פתח אוהל מועד" (אין זיין תוכן — אלס א מקום הקהלה) באציט זיך בלויז אויף די (לעצטע) ווערטער „וכל העדה":

משה אלעזר און די נשיאים בביהמ"ד היו (און די שאלת בנות צלפחד איז ג־פרעגט געווארן ביי זיי אלעמען צו־גלייך, כדרך השאלות וואס ווערן ג־פרעגט בביהמ"ד, כנ"ל), און באותה שעה איז כל העדה געשטאנען „פתח אוהל מועד" (אין א מצב של הקהלה) צו הערן וואס וועט זיין דער ענטפער אויף טענת בנות צלפחד[24].

---

22) ועצ"ע איך יפרש רש"י מ"ש אח"כ בנהעלותך שם „ויאמרו האנשים ההמה אליו" [כמו שהקשה במשכיל לדוד שם. ולכן מפרש דהשאלה היתה למשה והזכיר אהרן רק משום שגם הוא הי' יושב בביהמ"ד. אבל לפירושו אי"מ מ"ש „ולפני אהרן" (כמו שדייק בעצמו בפרשתנו כאן)].

23) ראה בהעלותך י', ג. פרש"י שם, ב.

24) כפשטות הענין: שאלת בנות צלפחד נוגעת (בפועל או בכח) לכל ישראל, ולפיכך, כששמעו שהן הולכות לשאול את משה, נקהלו כולם במקום המיועד להקהלה לשמוע הפס"ד.

וויבאלד אבער אז עס איז אַ דוחק גדול ביותר צו מחלק זיין דעם פסוק (אז „משה . . אלעזר . . הנשיאים" זיינען געזעסן אין ביהמ"ד, „וכל העדה (זיינען געשטאנען) פתח אוהל מועד"[25]) —

דעריבער ברענגט רש"י אלס דעם פירוש הראשון והעיקרי „סרס המקרא", אז דאס וואס דער פסוק זאגט „לפני משה ולפני אלעזר הכהן (ולפני הנשיאים)" איז ווייל מ'האט זיי געפרעגט „זה אחר זה", נאר דער סדר השאלות איז פארקערט ווי דער סדר אין פסוק;

וואס לויט דעם פירוש קומט אויס אז כל דברי הכתוב זיינען כפשוטם, און די שווערקייט איז בלויז אין דעם וואס דער פסוק איז משנה דעם סדר פון די נשאלים[26].

ז. און דאס איז אויך דער טעם וואס רש"י איז מעתיק די צוויי פירושים בשם אומרם — ר' יאשי' ואבא חנן — צו מדגיש זיין, אז די צוויי דעות ווי צו טייטשן דעם פסוק

— צי מ'זאל זאגן „סרס המקרא" (אז אין איין און דעם זעלבן פסוק זאלן די ווערטער ניט שטיין על הסדר), אדער אז ס'איז בעסער צו דוחק זיין אין פירוש הכתוב ווי צו זאגן „סרס המקרא"[27] —

איז ניט נאר בנוגע צו דעם פסוק, נאר דאס איז אַ לשיטתו (בכמה מקומות) צווישן ר' יאשי' און אבא חנן. מען גע־פינט בכ"מ אז ר' יאשי'[28] זאגט „סרס המקרא", און שיטת אבא חנן[29] איז, אז מ'דארף אריינגיין אין אַ דוחק אין פירוש הכתובים אבער ניט זאגן „סרס המקרא"[27].

ח. ע"פ כל הנ"ל ווען מען אויך פארשטיין פארוואס רש"י באווארנט ניט די זעלבע שאלה בפירושו בפרשת מקושש:

וויבאלד אז די קשיא באשטייט אין דעם וואס אידן האבן זיך געוואנדן מיט אַ שאלה אין הלכה אויך צו אהרן כו' (נאכן פרעגן ביי משה רבינו) — איז דאס אין פ' המקושש קיין קשיא ניט: רש"י זאגט[30] „לא היו יודעים באיזו מיתה ימות אבל יודעים היו שהמחלל שבת במיתה". ד. ה. אז זייער ברענגען אים צו משה ואהרן וכל העדה איז (בעיקר) גע־ווען (ניט לשם שאלה אין הלכה, נאר זיי זיינען געגאנגען) אים איבערגעבן ברשות הציבור, אז דער ציבור זאל אויספירן דעם עונש מיתה. וועלכע מיתה — דאס דארף דער ציבור מברר זיין.

במילא איז ניט שווער פארוואס מ'פארגלייכט אהרן וכל העדה צו משה, ווייל דאַ רעדט זיך ווען מסירה לרשות הציבור — משה ואהרן וכל העדה[31].

ט. על פי זה ווען מען פארשטיין נאך אן ענין הדומה להנ"ל:

אין דער פ' מקלל (בפ' אמור[32]) שטייט אין פסוק — „ויביאו אותו אל משה", נאר צו משה'ן אליין. ולכאורה אינו מובן: דער מקושש און דער מקלל זיינען געווען „בפרק אחד" (ווי רש"י

25) להעיר משי"ת עה"ת כאן (ושם, כי פתח אוה"מ לא הי' משה יושב שם).

26) לפי שאינו רוצה להקדים בפסוק תלמיד לרב כו' (רשב"ם ב"ב שם. ועוד).

27) ראה לקו"ש ח"ז (שצויין בסוף הערה 8. וש"נ) ע"ד אין מוקדם ומאוחר בחד ענייניא.

28) כנ"ל בתחילת השיחה מספרי. וראה גם מדרש תהלים לו, ז. ב"ר פל"ג, א. פסיקתא דר"כ פ' שור או כשב.

29) ספרי שם.

30) שלח טו, לד.

31) ולהעיר ממטות לא, יב.

32) כד, יא.

זאָגט דאָרטן[33]) — איז פאַרוואָס ביים מקלל איז די הבאה געווען נאָר צו משה, און ביי דעם מקושש — צו משה ואהרן וכל העדה?

וע"פ הנ"ל מובן: רש"י זאָגט דאָרטן[33], „ידעים היו שהמקושש במיתה . . אבל לא פורש להם באיזו מיתה . . אבל במקלל הוא אומר לפרוש להם שלא היו יודעים אם חייב מיתה אם לאו".

דאָס הייסט: באַ דעם מקלל איז געווען אַן ענין פון אַ שאלה אין הלכה (צי ער איז מחוייב מיתה אָדער ניט), איז מובן אַז מען דאַרף זיך וועגדן צו משה רבינו: משא"כ ביים מקושש, וואָס „יודעים היו" אַז ער איז חייב מיתה, דעריבער איז (בעיקר) נאָר געווען דאָס אַז זיי האָבן דעם חייב מיתה געבראַכט צו דעם ציבור, משה אהרן וכל העדה.

יו"ד. פון יינה של תורה שבפירוש רש"י:

דער טעם (פנימי) פאַרוואָס רש"י ברענגט די פירושים דוקא ביי דער פרשה פון פסח שני און פרשת בנות צלפחד (און ניט בפ' מקושש עצים) — י"ל ווייל דער תוכן פון די פירושים האָט אַ שייכות צו דעם אופן ווי די פרשיות זיינען געזאָגט געווארן:

דער חידוש אין די צוויי פרשיות איז, אַז זיי זיינען נמשך און געזאָגט געווארן מלמעלה דורך אַ טענה ובקשת המטה[34]: פרשת פסח שני איז געקומען דורך דער טענה (פון די „אנשים אשר היו טמאים") „למה נגרע לבלתי הקריב גו'"[35]; און דורך טענת ובקשת בנות צלפחד „למה יגרע שם אבינו גו' תנה לנו אחוזה גו'"[36] איז געזאָגט געווארן פרשת נחלות.

און דאָס איז אויך די שייכות צו די צוויי ענינים פון „סרס המקרא" און „בביהמ"ד היו יושבים" — ווייל ביידע זיינען מדגיש די חשיבות פון לימוד התורה ע"י המטה:

„סרס המקרא" — דער „מקרא" ווי ער קומט „מלמעלה", איז ניט מובן; און דוקא דורך דעם אדם הלומד און מסרס המקרא, קומט ער בגלוי בהבנה.

עד"ז איז אויך אין דעם ענין פון „בביהמ"ד היו": לימוד התורה בביהמ"ד איז מדגיש די מעלת הלימוד דהאדם, המטה, משא"כ הקהלה (פתח אה"מ — הערן דבר השם ע"י משה, הקהל את העם בשנת הקהל — הערן דבר השם ע"י המלך וכיו"ב) וואו ס'איז מודגש מעלת המעלה, די נקהלים זיינען בלויז שומעים ומקבלים הדברים,

ביז אַז אי אפשר לביהמ"ד בלא חידוש[37], דורך פלפול חברים וכו' ווערן נתחדש ענינים בתורה.

[ע"ד ודוגמת מעלת תושבע"פ לגבי תושב"כ[38]: תורה שבכתב איז ווי תורה איז מצד „למעלה", און די פרטי המצוות זיינען ניט בגלוי; אין תורה שבע"פ ווערן זיי נמשך ונתגלה דורך יגיעת האדם „מלמטה", ביז אַז „כמה ענינים נתחדשו ממש בתושבע"פ ורק אסמכוה אקרא"[39]].

---

33) שם יב.

34) וגם תוכן ב' הפרשיות שייך לעבודה מצד המטה: פסח שני ענינו — תשובה, שענינה עבודה בדרך מלמטה למעלה (ראה בארוכה בכ"ז לקו"ש חי"ח ע' 118 ואילך); ופ' בנות צלפחד מדגישה מעלת הבת, מקבל.

35) בהעלותך ט, ו־ז.

36) פרשתנו כז, ד.

37) חגיגה ג, סע"א.

38) ראה תו"ח ח"ש קלד, א ואילך. ובארוכה המשך תרס"ו ע' שפג ואילך. ועוד.

39) המשך תרס"ו שם. ועד"ז בתו"ח שם (ע"ג).

יא. עפ״ז וועט מען אויך פאַרשטיין דעם טעם (בפנימיות הענינים), וואָס בפ׳ בהעלותך ברענגט רש״י בלויז דעם פירוש „כששניהם יושבין בביהמ״ד״, און ביי בנות צלפחד ברענגט ער בייַדע פי־רושים (און דער פירוש העיקרי איז „סרס המקרא״):

דער חילוק פון „סרס המקרא״ און „יושבין בביהמ״ד״ איז: „סרס המקרא״ איז מדגיש דעם סדר ווי דער ענין איז פאַרשריבן אין תורה; משא״כ „ביהמ״ד״ איז מדגיש דעם לימוד דורך וועלכן דער דין ווערט נתחדש מעיקרו.

און דעריבער: אין פ׳ פסח שני, וואָס די טענה פון „למה נגרע״ האָט (לכו״ע[40] אויפגעטאָן אַ נייעם דין, עס איז גע־זאגט געווארן אַ נייַע פרשה — באַ־שטייט דער עיקר חידוש אין דעם ענין פון „יושבין בביהמ״ד״ (דער אָרט וואו דינים ווערן נתחדש);

משא״כ אין פ׳ בנות צלפחד, זאָגט רש״י[41] אַז „נתעלמה הלכה ממנו (פון משה־ר)״ — די הלכה איז שוין געזאָגט געווארן צו משה־ר, און דער אויפטו פון די בנות צלפחד איז געווען (ווי רש״י איז מדייק[42]) „זכו . . ונכתבה על ידן״ (אַז דורך זיי איז די הלכה נאָכאַמאָל נתגלה געווארן צו משה־ר און דאַמאָלס פאַר־שריבן געווארן אין תורה), און דערי־בער איז דער פירוש הראשון והעיקרי — „סרס המקרא״, אַז דאָס איז פאַר־שריבן געווארן אין אַן אופן וואָס איז מדגיש דעם ענין פון עבודת המטה.

וויבאַלד אַבער אַז עס איז אויך דאָ אַ דיעה[43] אַז אויך פ׳ נחלות איז אינגאַנצן נתחדש געווארן דורך בנות צלפחד[44], ברענגט דערנאָך רש״י אויך די דיעה פון אבא חנן, אַז „בביהמ״ד היו יושבים״.

יב. ויהי רצון, אַז כשם ווי בקשת וטענת בנות צלפחד „תנה לנו אחוזה״ האָט ממשיך געווען מלמעלה פרשת נחלות, והעיקר הוא המעשה — די נתינת נחלה אין ארץ ישראל[45] בפועל צו בנות צלפחד,

זאָל אַזוי זיין בימינו אלה, בסיום זמן הגלות, אַז די בקשה וואָס אידן האָלטן אין איין בעטן ביים אויבערשטן „את צמח דוד עבדך מהרה תצמיח״, „ר־תחזינה עינינו בשובך לציון ברחמים״,

זאָל אַראָפּבערענגען די גאולה ה־אמיתית והשלימה ע״י משיח צדקנו, וואָס דעמאָלט וועט יעדער איד האָבן בבירור ובגלוי זיין נחלה אין ארץ הקודש, דורך דעם וואָס „הקב״ה מחלק להן בעצמו״[46], במהרה בימינו ממש.

(משיחת מוצאי ש״פ פינחס תשל״ח)

---

40) ראה לקמן הערה 44.

41) פרשתנו שם, ה.

42) כגירסת הש״ס (ב״ב קיט, א. סנהדרין ח, א), ודלא כבספרי עה״פ „שתאמר . . שנאמרה״ — ראה בארוכה לקו״ש חי״ג ע׳ 94 ואילך. ועיי״ש (ע׳ 96) דמ״ש רש״י „נתעלמה הלכה ממנו״ הוא לב׳ פירושיו שם, ומ״ש „ד״א״ הוא רק בנוגע להטעם למה נתעלמה.

43) כגירסת הספרי (כנ״ל) „שנאמרה״.

44) אבל בפסח שני לא נאמר שנתעלמה הלכה ממנו. ולהעיר שבש״ס (ב״ב וסנה׳ שם) לא הובא מפ׳ פסח שני (רק מפ׳ מקושש ובנות צלפחד) ד״ראוי׳ היתה . . שתיכתב . . ונכתבה כו״.

45) כמפורש ביהושע יז, ד. ואף שעדיין לא למדנו יהושע (ורש״י אינו מציינו) ופשטות הכתובים (מסעי לו, א) נוטה שלקחו נחלתן עם בני גלעד גו׳ בעבר הירדן — לא הוצרך רש״י לפרשו כאן — אבפש״מ כאן אין נפק״מ אי׳פוא הייתה נחלתן ב) כבר פירש בפרשתנו (כז, א) שבקשתן תנה לנו אחוזה היינו בארץ.

46) ב״ב קכב, א. וראה אוה״ת פרשתנו ע׳ א׳סה ואילך.